

NYIRÁN JÁNOS

**A DIAKÓNUS SZEREPE A SZENT LITURGIÁN, KÜLÖNÖS
TEKINTETTEL A KRUCSAY MIHÁLYNAK TULAJDONÍTOTT
FORDÍTÁS ALAPJÁN
II. EUCHARISZTIKUS LITURGIA**

TARTALOM: 1. Bevezetés; 2. A Szent Liturgia felosztása; 3. A diakónus liturgikus szerepe a Krucsay-féle Szent Liturgia-fordítás alapján; 3.1. Nagybemenet; 3.1.1. Az oltár körüli teendők a Nagybemenetben; 3.1.2. Az előkészületi asztalnál végzett teendők; 3.1.3. Visszatérés az oltárhoz; 3.2. Hitvallás és Anafora; 3.3. Miatyánk előtt és után; 3.4. A fractio (megtörés) és elegyítés; 3.5. Áldozás; 3.6. Konzumáció; 3.7. Amboni ima és antidór; 4. Konklúzió.

„A diakónusok (hasonlóképpen) legyenek tisztességesek, ne kétszínűek, borisszák vagy piszkos haszonra lesők. A hit titkát őrizték tiszta lelkiismerettel. Ki kell előbb próbálni őket, s csak akkor szolgáljanak, ha kifogástalanok. [...] A diakónus legyen egyszer nősült, s gyermekeinek és otthonának jó gondviselője. Aki ugyanis jól végzi szolgálatát, nagy megbecsülésre tesz szert, és bizalmat szerez magának a Krisztus Jézusra alapozott hitben.” (1Tim 3,8-12)

1. Bevezetés

Jelen tanulmányban¹ a diakónus liturgikus feladatainak vizsgálatát folytatom az eucharisztikus liturgia (általam felosztott) hét részében. Egyben összehasonlító elemzést is végzek az *Athanasiana* folyóirat 30. számában megjelent cikkhez hasonlóan,² mivel az adott részeknél párhuzamba állítom a Krucsay-féle fordítást³ az 1920-as

¹ A tanulmány az NFM-OTKA NNI-78739 támogatási keretében valósult meg.

² NYIRÁN, J., „A diakónus szerepe a Szent Liturgián, különös tekintettel a Krucsay Mihálynak tulajdonított fordítás alapján. I. Igeliturgia”, in *Athanasiana* 30 (2009) 151-168.

³ Ivancsó, I. (kiad.), *Liturgia – Krucsay Mihály munkács megyei kanonok 1793-ban készült munkája*, Nyiregyháza 2003.

liturgikon⁴ szövegével, majd mindkettőt magyarázva igyekszem levonni a következtetéseket.

2. A Szent Liturgia felosztása

Előző munkámban, és következésképpen most is, a Szent Liturgia felosztását teljesen tudományos alapokra helyezve követem. Ennek következtében a hagyományos és a görög katolikus papok által jól ismert hitjelöltek és hívők liturgiája terminológiát tudatosan kerülöm, és azokat az igeliturgia és eucharisztikus liturgia kifejezésekkel helyettesítem. Mindezt azért teszem, mert a liturgiatudósok egyre inkább idejémtúlnak tekintik a korábban említett felosztást, és a latin rítusban meghonosodott igeliturgia és eucharisztikus liturgia megnevezéseket részesítik előnyben. A terminológiaváltáshoz, nem csupán a katekumenátus intézményes jellegének VII. századi megszűnése vezetett,⁵ hanem a Szent Liturgia egyes részeinek a keveredése, vándorlása is. Példaként álljon előttünk a nagy ekténia (békességi ekténiának, vagy nagy szinaptinak is szokták nevezni), amely az első évezred folyamán a hívők liturgiájának képezte szerves részét (a nagybemenet előtt hangzott el), és csupán a XIII. századot követően került véglegesen a Szent Liturgia elejére.⁶ Természetesen mondhatnánk, hogy a nagy ekténiában nincsen semmilyen titkos rész, amit ne hallhatnának a katekumenek, de ezt helytelen következtetésnek tartom, mivel az ún. hívők liturgiájában számtalan olyan rész van, ami szintén nem sértené egy hitjelölt fülét. Sőt, ha ezt a gondolatmenetet követjük, akkor megengedhetjük a hitjelölteknek, hogy nyugodtan maradjanak ott a hívők liturgiáján is (ami aztán meg is történt az idők során), de ekkor már végképp értelmetlenné válik a hitjelöltek és hívők liturgiája megkülönböztetés. A nagy ekténia tehát, eredetileg egy olyan könyörgéssorozat volt, amit nem a katekumeneknek „szerkesztettek”, konkrétan nem róluk szól, elő sem fordul benne a nevük, így nem is vehettek részt azon.

Görög katolikus egyházunkban már hosszú évek óta létezik egy olyan tendencia, amely a vatikáni dokumentumokhoz igazodva igyekszik

⁴ A görögszertartású katolikus egyház szent és isteni liturgiája. A legszentebb áldozat bemutatását megelőző imákkal s isteni tiszteletekkel kiegészítve, Nyíregyháza 1920. (Továbbiakban: *Liturgikon*).

⁵ Vö. TAFT, R. F., „Catechumenate”, in Kazhdan, A. et alii (ed.), *The Oxford Dictionary of Byzantium* I, New York / Oxford 1991, 390-391.

⁶ TAFT, R. F., *Evoluzione storica della liturgia eucaristica di rito bizantino e cenni sul rito armeno* (pro manuscripto), Pontificio Istituto Orientale, Roma ²1991, 20.